

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Gundulićev venac 48, 11000 Beograd
Tel: 011 | 3287 226; 011 | 3287 334
office@bezbednost.org | www.bezbednost.org

Bezbednost Zapadnog Balkana

www.bezbednost.org/publikacije

Naslov:

„Imaginarni Turčin“

Bezbednost Zapadnog Balkana, god. 6, br. 19, 2011, str. 96-98.

Autorka:

Kristina Harjung

Ključne reči:

prikaz knjige, turska, Božidar Jezernik, Biblioteka XX vek, hrišćanstvo, islam

Citiranje:

Kristina Harjung. 2011. „Imaginarni Turčin“. *Bezbednost Zapadnog Balkana*, 6(19), str. 96-98.

Imaginarni Turčin

Kristina Harjung¹

Student Fakulteta političkih nauka i stažista Beogradskog centra za bezbednosnu politiku

Ježernik, Božidar. (ur.). *Imaginarni Turčin*. Beograd: Biblioteka XX vek, Knjižara Krug, 2010.

Prikaz knjige

Imaginarni Turčin je zbirka radova različitih autora koji nude svoje saznanje o tome šta je „Turčin“ bio nekada, a šta on predstavlja danas. Osim odranije poznate teze o slovenskim teritorijama Austro-Ugarske kao *antemurale christianitatis*, u ovoj zbirci urednik Božidar Ježernik prikazuje i nijanse u doživljajima osmanske pretnje tokom nekoliko vekova, ali otkriva i stanovito divljenje Zapada prema Orijentu, koji predstavlja Turska. Stoga se *Imaginarni Turčin* ne bavi istorijskim činjenicama, nego prvenstveno subjektivnim, neopipljivim, antropološkim, odnosno onim što je dugim nizom godina i ispredanja priča postalo shvatanje „veličanstvenog Turčina“ (str. 13), ali i Turčina kao „kobi hrišćanstva“ (str. 89). Ova knjiga se bavi otkrivanjem nastanka stereotipa i njihovom evolucijom, zaključno sa najnovijim periodom i grafički ilustrovanim doživljajem Turčina kod tinejdžera, što nam otkriva autorka Aleksandra Njeviara. Tekst ove autorke nastao je kao propratni produkt sociološkog istraživanja tokom kojeg su učenici srednjih škola u Poljskoj zamoljeni da grubo ilustruju šta je za njih Turčin. U mnogo čemu, ovi jednostavni a opet rečiti crteži mogu se, sledeći već izlizanu maksimu da slika vredi hiljadu reči, nazvati krunom zbirke *Imaginarni Turčin*. Zaista, čitajući knjigu redom, čitalac prati gotovo petovekovnu evoluciju slike Otomanskog carstva i na kraju biva suočen sa svojim predominantno negativnim mišljenjem o narodu koji mu je geografski blizak, a, čini se, civilizacijski ekstremno dalek.

Ukoliko zbirku *Imaginarni Turčin* stavimo u kontekst zadržavanja Turske u „čekaonici“ Evrope od 1987. godine, ja-

¹ kikica_ha@yahoo.com

sniji će postati animozitet određenih evropskih – možda je jedino na ovom mestu prikladno reći *nesumnjivo* evropskih – nacija prema Turskoj i njenim građanima povodom evro-integracija. Ozlem Kumrular, autor teksta „Stvaranje predstave o 'Turčinu' na Sredozemlju u XVI stoleću“, pita se: „Šta ovo troje ljudi imaju zajedničko? U tekstu nas dalje upoznaje sa troje Evropljana, koji su bili u turskom zarobljeništvu, a čija su iskustva oblikovala predstavu o Turčinu tog doba. Kako bi dočarao tegobe svog petogodišnjeg zatočeništva, jedan od troje ljudi iz ovog teksta umetnuo je brojne antiturske odlomke u svoje kapitalno delo, koje je poznato širom sveta, a čitano i danas. Pisac je niko drugi do Migel de Servantes, a delo *Oštroumni plemić Don Kihot od Manče*. Štaviše, opšte osećanje blizine turske opasnosti uticao je i na srednjovekovnu arhitekturu mediteranskih zemalja, sa crkvama čiji su prozori tokom vremena bivali sve manji kako bi se građevine lakše odbranile od napada (str. 48).

Neporeciva snaga knjige koju je priredio Božidar Jezernik leži u njenoj aktuelnosti, ali i u univerzalnom važenju teza svih tekstova koji se u njoj nalaze. Izrazi nastali u šesnaestovekovnoj Italiji – *Fumare come un Turco/Bestemmiare come un Turco* (pušiti/psovati kao Turčin) – a odonda prevedeni na verovatno sve evropske jezike, dokaz su upravo prethodno iznete tvrdnje. Takozvane „turske sklonosti“, tj. homoseksualizam, zatim izraz „uraditi nešto dok nisu došli Turci“, tj. vrlo brzo; pojmovi u muzikologiji kao što su *alla turca* i *alla franca* koji predstavljaju suprotnosti predstavljaju aktuelne izraze o čijoj istoriji uglavnom ne razmišljaju oni koji se njima koriste.

Sledeća snaga ove zbirke je bez sumnje tekst *Drugi u ranim turskim romanima* autora Nazana Aksoja. Kako je roman u Turskoj nastao 150 godina nakon njegovih začetaka u ostatku Evrope i u bitno drugačijim okolnostima, autor nam ukazuje na teškoće sa kojima su se susretali turski romanopisci tog doba. Uključivanje ženskih likova, umanjivanje značaja telesnog nasuprot duhovnom, priče o zabranjenoj ljubavi i strasti u kulturi koja na to gleda (najblaže rečeno) neblagonaklono i obaveza romanopisaca da priči daju društveno prihvatljiv kraj, koji se nalazi u okviru rigidnih moralnih normi, samo su neke od specifičnosti turskog romana o kojima saznajemo u radu N. Aksoja. Kako su u zbirci zastupljene obe strane, ona opštepoznata zapadnjačka po-

PRIKAZI KNJIGA

zicija (tekstovi: *Ko su Panurgijevi Turci?* Miha Pintariča i *Stvaranje predstave o „Turčinu“* Ozlema Kumrulara) i turska, nepoznata širem auditorijumu, celokupna zbirka se može okarakterisati kao dugoočekivana sinteza istočnjačkog i zapadnjačkog viđenja one druge strane.

Budući da je zbirka *Imaginarni Turčin* nastala kao urednikov pokušaj opovrgavanja stereotipnog viđenja turskog naroda, može joj se zameriti da nije 'završena' u smislu da ne nudi mišljenja pojedinih autora ili samog urednika o tome koje su implikacije ovih stereotipa po savremene međunarodne odnose, tj. mišljenja o tome koliko su stereotipi ti koji određuju kurs odnosa EU – Turska, a koliko kurs određuju drugi činioci, na primer, ekonomski, socijetalni i sl. U uvodnom tekstu B. Jezernik citira Mustafu Sojkuta koji ukazuje na to da su „od samih početaka interakcije između muslimana i hrišćana, Turci (su) za Evropljane predstavljali 'drugo' *par excellence*“. Iako se može iskustveno potvrditi da je ta drugost i dalje prisutna, bilo bi korisno iščitati u kojoj meri i sa kolikim uticajem se razlike mogu prevazići ili umanjiti, kao i da li se nazire način za to.

Da zaključimo, zbirka radova *Imaginarni Turčin* ima neporecivu vrednost za širok spektar stručnjaka i zainteresovane javnosti u oblastima politikologije, sociologije, istorije, antropologije, muzikologije, etnologije i – oblasti koja postaje sve popularniji kurs na univerzitetima širom Evrope – tzv. *area studies*. Radovi su pisani jednostavnim i pristupačnim jezikom uz prigodne ilustracije, tako da bi bez poteškoća trebalo da nađu svoj put kako do laičke publike, tako i do stručnjaka sa istančanim osećanjem za obrađenu tematiku. Eklektičnost radova, od kojih svaki dodaje novu dimenziju viđenju problema stereotipizacije, pokazuje s jedne strane umešnost urednika da stvori slagalicu koja je mnogo više od pukog zbira svojih delova. S druge strane, šarolikost profila i *backgrounda* autora garancija je nepristrasnosti dela i prijemčivosti različitim profilima čitalaca.